



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษารูปแบบการจัดการทรัพยากรปูทะเลอย่างยั่งยืนโดยชุมชน:
กรณีศึกษาของชุมชนในเขตป่าเลนคู้กระเบน และป่าเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี

Study on pattern in sustainable management of the mud crab (*Scylla* sp.):
Case study of Kungkrabaen Bay and Wein river mouth, Chanthaburi province.

มลฤดี สอนธิ และ สหรัฐ ชีระกัมพร

Molruedee Sonthi and Saharath Dheerakomporn

คณะเทคโนโลยีทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา

ได้รับเงินทุนสนับสนุนโครงการวิจัย และนวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี
สู่ชุมชนฐานราก ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑ จากสำนักงานคณะกรรมการ
การอุดมศึกษา ผ่านคณะกรรมการบริหารเครือข่ายวิจัยภาคกลางตะวันออก



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษารูปแบบการจัดการทรัพยากรปูทะเลอย่างยั่งยืนโดยชุมชน:
กรณีศึกษาของชุมชนในเขตป่าเลนคู้กระเบน และปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี

Study on pattern in sustainable management of the mud crab (*Scylla* sp.):
Case study of Kungkrabaen Bay and Wein river mouth, Chanthaburi province.

มลฤดี สันธิ และ สหรัฐ ชีระกัมพร

Molruedee Sonthi and Saharath Dheerakomporn

คณะเทคโนโลยีทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา



ได้รับเงินทุนสนับสนุนโครงการวิจัย และนวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี
สู่ชุมชนฐานราก ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑ จากสำนักงานคณะกรรมการ
การอุดมศึกษา ผ่านคณะกรรมการบริหารเครือข่ายวิจัยภาคกลางตะวันออก

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ คุณศศิพา นิมพลี และ คุณศรีภาพรรณ ศรีเจตน์ พนักงานวิทยาศาสตร์ คณะเทคโนโลยีทางทะเล ที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัย และอำนวยความสะดวกด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ สำหรับการวิจัย ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงอย่างดี

ขอขอบคุณ ชาวประมงปูทะเลในเขตป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแสมหนู และป่าเลนปากแม่น้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บเข้าเก็บตัวอย่าง และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัย

ขอขอบคุณ คณะเทคโนโลยีทางทะเล ที่อนุเคราะห์สถานที่ และอุปกรณ์ในการทำวิจัย รวมทั้งท่านอื่น ๆ ที่ได้เอื้อนามในที่นี้ ที่มีส่วนช่วยให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยฉบับนี้ให้สำเร็จ และดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

คณะผู้จัดทำ

สิงหาคม 2553

บทคัดย่อ

247603

ประเทศไทยมีระบบนิเวศแหล่งน้ำและทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะระบบนิเวศป่าชายเลนที่เป็นแหล่งอนุบาลและการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำ โดยเฉพาะปูทะเล ซึ่งนับวันจะมีปริมาณลดลงอย่างเห็นได้ชัดเจน ป่าเลนคู้กระเบน และป่าเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี เป็นชุมชน ประมงที่ทำการประมงปูทะเล และได้รับผลกระทบจากการที่ปูทะเลมีจำนวนลดน้อยลง การจัดการปูทะเลบริเวณนี้จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและเร่งด่วน การศึกษารูปแบบการจัดการทรัพยากรปูทะเลอย่างยั่งยืนโดยชุมชนนั้นเป็นทางออกที่ดีที่สุดในการจัดการประมงปูทะเลบริเวณนี้ โดยศึกษาความต้องการของชุมชนโดยใช้แบบสอบถาม และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความสมบูรณ์เพศของปูทะเลบริเวณนี้ทุกเดือน ซึ่งผลการศึกษาที่ได้ คือ ชุมชนชาวประมงปูทะเลบริเวณป่าเลนคู้กระเบนและป่าเลนปากน้ำเวฬุมีความพร้อมในการจัดการประมงปูทะเลในเรื่องของการจัดทำธนาคารปู ห้ามทำลายป่าชายเลน กำหนดขนาดตาอวนของลอบพับและขนาดตาอวนที่ใช้ กำหนดฤดูห้ามจับปูทะเลในฤดูวางไข่หรือมีไข่นอกกระดอง กำหนดขนาดปูทะเลที่จับ และกำหนดพื้นที่ในการทำการประมงปูทะเลอย่างชัดเจน ซึ่งในการจัดการประมงปูทะเลโดยชุมชนนั้น ต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ และเอกชน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูป	ซ
บทที่	
1 บทนำ	1
2 วิธีการทดลอง	5
3 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	7
4 ผลการทดลอง	13
5 สรุปและอภิปรายผลการทดลอง	33
บรรณานุกรม	40
ภาคผนวก	41

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงความเห็นของชาวประมงต่อมาตรการต่าง ๆ	20
ตารางที่ 2 แสดงรายได้ของชาวประมงที่ได้รับต่อเดือน บริเวณป่าเลนคู้กระเบน- อ่าวแฉะหนูและป่าเลนปากน้ำเวฬุ จังหวัดจันทบุรี	21
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนปูทั้งหมดแยกตามเพศของปู บริเวณป่าเลนคู้กระเบน- อ่าวแฉะหนูและป่าเลนปากน้ำเวฬุ	27
ตารางที่ 4 แสดงจำนวนปูทั้งหมดแยกตามชนิดของปู บริเวณป่าเลนคู้กระเบน- อ่าวแฉะหนูและป่าเลนปากน้ำเวฬุ	28
ตารางที่ 5 แสดงสัดส่วนเพศผู้และเพศเมียของปูทะเล	29
ตารางที่ 6 แสดงจำนวนปูทะเลที่มีความสมบูรณ์เพศจากปูทะเลที่ทำการสุ่มสำรวจ บริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแฉะหนูและป่าเลนปากน้ำเวฬุ	32

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 1 แผนที่บริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแหมหนุ จังหวัดจันทบุรี	6
รูปที่ 2 แสดงสัดส่วนอาชีพหลักบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุ และบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแหมหนุ จังหวัดจันทบุรี	13
รูปที่ 3 แสดงสัดส่วนอาชีพหลักบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุ และบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแหมหนุ จังหวัดจันทบุรี	13
รูปที่ 4 แสดงสัดส่วนเครื่องมือในการทำการประมงปูทะเลของ ชาวประมงบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุ และบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแหมหนุ จังหวัดจันทบุรี	14
รูปที่ 5 แสดงสัดส่วนบริเวณที่ทำการประมงปูทะเลของชาวประมงบริเวณชุมชน ป่าเลนปากน้ำเวฬุและบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแหมหนุ จังหวัดจันทบุรี	15
รูปที่ 6 แสดงสัดส่วนขนาดของปูทะเลที่ชาวประมงจับได้บริเวณชุมชนป่าเลน ปากน้ำเวฬุ และบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแหมหนุ จังหวัดจันทบุรี	15
รูปที่ 7 แสดงสัดส่วนของความถี่ของชาวประมงที่ออกทำการประมงในบริเวณชุมชน ป่าเลนปากน้ำเวฬุและบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแหมหนุ จังหวัดจันทบุรี	15
รูปที่ 8 แสดงสัดส่วนของช่วงเวลาที่ชาวประมงออกทำการประมงในบริเวณชุมชน ป่าเลนปากน้ำเวฬุและบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแหมหนุ จังหวัดจันทบุรี	16
รูปที่ 9 แสดงสัดส่วนของชาวประมงในการจับปูทะเลที่มีไข่นอกกระดองในบริเวณ ชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุ และบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแหมหนุ จังหวัดจันทบุรี	17
รูปที่ 10 แสดงสัดส่วนของชาวประมงในการแสดงความเห็นต่อการปล่อยปูทะเล ที่มีไข่นอกกระดองว่ามีประโยชน์กับตนเองหรือไม่ ในบริเวณชุมชนป่าเลน ปากน้ำเวฬุ และบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแหมหนุ จังหวัดจันทบุรี	17
รูปที่ 11 แสดงสัดส่วนของชาวประมงในการปล่อยปูทะเลที่มีขนาดเล็กคืนสู่ทะเล ในบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุ และบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแหมหนุ จังหวัดจันทบุรี	18

สารบัญรูป (ต่อ)

หน้า

รูปที่ 12 แสดงสัดส่วนของชาวประมงในการเคยปล่อยปูทะเลที่มีขนาดเล็กกินสู่ทะเลหรือไม่ ในบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุและบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแฉะหนุ จังหวัดจันทบุรี	18
รูปที่ 13 แสดงสัดส่วนของความคิดเห็นของชาวประมงว่าปูทะเลที่มีขนาดเล็กกินสู่ทะเลมีประโยชน์หรือไม่ ในบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุและบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแฉะหนุ จังหวัดจันทบุรี	19
รูปที่ 14 แสดงสัดส่วนของความคิดเห็นของชาวประมงว่าปูทะเลมีปริมาณลดลงหรือไม่ ในบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุและบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแฉะหนุ จังหวัดจันทบุรี	19
รูปที่ 15 แสดงสัดส่วนของความคิดเห็นของชาวประมงว่ารายได้พอเพียงหรือไม่ ในบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุและบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแฉะหนุ จังหวัดจันทบุรี	21
รูปที่ 16 แสดงสัดส่วนของความคิดเห็นของชาวประมงว่าควรเพิ่มการทำกาการประมงปูทะเลหรือไม่ ในบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุและบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแฉะหนุ จังหวัดจันทบุรี	22
รูปที่ 17 แสดงสัดส่วนของชาวประมงว่าทราบเกี่ยวกับการจัดการประมงโดยชุมชนหรือไม่ ในบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุและบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแฉะหนุ จังหวัดจันทบุรี	23
รูปที่ 18 แสดงสัดส่วนของชาวประมงว่าทราบเกี่ยวกับกฎหมายชุมชนหรือไม่ ในบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุและบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแฉะหนุ จังหวัดจันทบุรี	23
รูปที่ 19 แสดงสัดส่วนของชาวประมงว่ายินดีทำตามกฎหมายที่ออกมาหรือไม่ ในบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุและบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแฉะหนุ จังหวัดจันทบุรี	24
รูปที่ 20 แสดงสัดส่วนของชาวประมงว่ายินดีทำตามกฎหมายชุมชนหรือไม่ ถ้ามีผลกระทบต่อยาได้เล็กน้อย ในบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุและบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแฉะหนุ จังหวัดจันทบุรี	24

สารบัญรูป (ต่อ)

	หน้า
รูปที่ 21 แสดงสัดส่วนความคิดเห็นของชาวประมงในรูปแบบการทำการประมง ในบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุ และบริเวณป่าเลนคู้กระเบน- อ่าวแหมหนู จังหวัดจันทบุรี	25
รูปที่ 22 แสดงสัดส่วนของความคิดเห็นชาวประมงต่อการทดแทนของ ปูทะเลรุ่นใหม่ ในบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุ และบริเวณป่าเลน คู้กระเบน-อ่าวแหมหนู จังหวัดจันทบุรี	25
รูปที่ 23 แสดงสัดส่วนของชาวประมงว่าทราบเกี่ยวกับผลที่จะตามมาเมื่อทำ การประมงที่มากเกินไป ในบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุ และบริเวณป่าเลนคู้กระเบน-อ่าวแหมหนู จังหวัดจันทบุรี	26
รูปที่ 24 แสดงสัดส่วนของชาวประมงที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำการประมง อย่างยั่งยืน ในบริเวณชุมชนป่าเลนปากน้ำเวฬุ และบริเวณป่าเลนคู้กระเบน- อ่าวแหมหนู จังหวัดจันทบุรี	26
รูปที่ 25 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความกว้างของกระดองและน้ำหนัก ของปูทั้งหมดที่ทำการสุ่มตัวอย่าง	30
รูปที่ 26 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความกว้างของกระดองและน้ำหนัก ของปูเพศผู้ที่ทำการสุ่มตัวอย่าง	30
รูปที่ 27 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความกว้างของกระดองและน้ำหนักของ ปูเพศผู้ที่ทำการสุ่มตัวอย่าง	31